

10 Tin vui y học đáng nhớ trong năm 2023

Tác Giả: Tăng Quốc Kiệt ([Đàn Chim Việt](#) Inc. 15/07/2024)



Illustration img © [ĐCV](#)

Biên soạn dựa trên bài viết: Ces dix bonnes nouvelles à retenir de 2023, do các tác giả: Antoine Beam, Stéphane Benz, Yohan Blaviguet et Victor Gacia, công bố 30/12/2023. Gồm các phần:

- Cuộc cách mạng chống béo phì.
- Khởi đầu cách điều trị bằng CRISPR.
- Thuốc chữa ngừa bệnh sốt rét và bệnh viêm tiểu phế quản (Bronchiolite).

Ngoài các điều trị kể trên, 2023 là một năm có nhiều thành tựu y học đáng kể: Thông minh nhân tạo AI giúp tiên đoán nguy cơ ung thư tụy tạng (là bệnh cho đến nay, khi được chẩn đoán thì thường đã quá trễ và coi như tử vong là điều không thể tránh khỏi).

Năm 2023 cũng đánh dấu sự chấm dứt bệnh Covid 19, dù chưa biến mất hẳn, nhưng việc trở về đời sống bình thường như trước khi có dịch là điều đáng mừng nhờ có thuốc chủng rất hiệu quả.

- Các thuốc mới, cách mạng chống béo phì.

Béo phì, có lẽ sẽ trở thành vấn đề của quá khứ. Năm 2023 đánh dấu sự thành công của thuốc GLP-1 (Glucagon like Peptide 1) giúp làm giảm cân hết sức hiệu nghiệm (béo phì là thảm họa của các quốc gia đã phát triển, với hậu quả nghiêm trọng trên sức khỏe của loài người và các phương pháp điều trị cho tới nay đều không thành công, kể cả việc mổ cắt một phần dạ dày gây ra các biến chứng nghiêm trọng).

Trước hết, là sự ra đời của thuốc trị tiểu đường loại 2 OZEMPIC, nhưng người ta nhận thấy nó làm giảm cân đáng kể mà ban đầu các khảo cứu gia không nhắm tìm kiếm tác dụng này đó chỉ là sự tình cờ, từ đó, nó được dùng để điều trị bệnh béo phì với liều lượng khác, thuốc được đặt tên là WEGOVY thay cho tên OZEMPIC ở Mỹ.

Tạp chí khoa học nổi tiếng thế giới của Hoa Kỳ là SCIENCE, đã bình chọn thuốc này là phát minh tiến bộ nhất của năm 2023 và tạp chí FINANCE TIMES của Mỹ bình chọn ông LARS

FRUERGAAARD JORGENSEN giám đốc hãng NOVO NORDISK đã chế tạo OZEMPIC là nhân vật số một của năm 2023.

Theo FDA, công bố ngày 25/ 01 /2024, dựa theo các báo cáo có những phản ứng phụ của thuốc OZEMPIC sau đây:

- Sói đầu (Alopécia).
- Hít vào phổi, vì thuốc làm mất phản xạ nuốt, có thể gây sưng phổi sau mổ.
- Có ý muốn tự tử (Nhưng theo Dr Gupta trên CNN, FDA chưa chính thức xác nhận chắc chắn có phản ứng phụ này).

tqk: Thuốc Ozempic, bắt chước theo kích thích tố do ruột non tiết ra là Glucagon like peptide 1, giúp điều hoà sự thèm ăn và cảm giác no, GLP 1 làm mất cảm giác thèm ăn, khi ăn thì sớm có cảm giác no do đó sẽ ngừng ăn.

- Lưỡi kéo di truyền CRISPR-Cas9: áp dụng lâm sàng để trị bệnh.

Cuối năm 2023, cơ quan phụ trách thuốc men của cộng đồng Âu châu cho phép áp dụng phương pháp dùng lưỡi kéo di truyền CRISPR cas9 để chữa bệnh di truyền do sai lầm đột biến trên gen của bệnh di truyền hồng cầu hình liềm có được đời sống bình thường. Ở người bình thường, hồng cầu có hình dẹp như đồng xu, hai mặt lõm, ở người bệnh, hồng cầu có hình liềm, hemoglobine bị biến dạng, không hoạt động bình thường, làm rút ngắn tuổi thọ, bệnh nhân chỉ sống được khoảng 50- 60 năm mà thôi (tqk),

Trong tương lai, các khoa học gia có thể cắt, thay đổi, hay bỏ các đoạn ADN theo ý muốn, để thay đổi các tế bào gây bệnh và biết đâu, có thể chữa lành ung thư, SIDA, chứng cao cholesterol, hay các bệnh khác.

- Các phương pháp cấy ghép trên tuỷ sống để giúp bệnh nhân đi trở lại được khi đôi chân bị liệt.

Grégoire Courtine và Jocelyne Bloch ở Lausanne Thụy sĩ đã chứng minh là với phương pháp của 2 ông, bệnh nhân có thể điều khiển việc đi lại theo ý muốn của họ. Hai nhà khảo cứu đã dùng một cầu kỹ thuật số (pont numérique) giữa não bộ và 2 chân, bằng cách cấy 2 mạch điện ở não bộ và một mạch thứ ba vào tuỷ sống, thuật số thông minh nhân tạo (AI) cho phép bệnh nhân cử động theo ý muốn của họ, các ý muốn từ não chuyển vào các neurostimulateur đặt ở lưng, biến thành các xung động điện, giúp kiểm soát hoạt động của đôi chân.

Tháng 4/2023, kỹ thuật neurostimulateur (tạm dịch: máy kích thích thần kinh) đã giúp một bệnh nhân bị chứng bệnh Parkinson, suốt 30 năm, nay đã vào giai đoạn cuối của bệnh, việc đi lại hết sức khó khăn, đi lại một cách bình thường và cũng giúp giảm sự mất thăng bằng.

- Thuốc chủng ngừa bệnh sốt rét.

Năm vừa qua, hãng bào chế GSK lần đầu tiên cho ra đời thuốc chủng ngừa sốt rét. Sau 3 lần chích, giúp giảm 1/2 số trường hợp bị nhiễm.

Tháng 7/2023, OMS, GAVI (Alliance Internationale pour la vaccination) và UNICEF, đã công bố sự sản xuất và phân phối 18 triệu liều thuốc chủng trong 12 xứ Phi Châu. Đáng mừng hơn thế, đại học OXFORD của Anh quốc, đã thai nghén một loại thuốc chủng ngừa sốt rét khác, dựa trên nguyên tắc thuốc kể trên, nhưng có thể sản xuất một số lượng lớn hơn nhiều.

Đại học OXFORD đã kí hợp đồng với SERUM INSTITUT OF INDIA, là một hãng chuyên sản xuất thuốc chủng lớn nhất thế giới. Hãng này sẵn sàng chế tạo 100 triệu liều thuốc chủng ngừa sốt rét và có thể cung cấp 400 triệu liều mỗi năm với giá hết sức rẻ là 4 đô la cho mỗi liều.

Tương tự như thuốc chủng sốt rét của GSK, nhưng thuốc của đại học OXFORD giúp ngừa được 75 % trường hợp sốt rét, trong khi thuốc của GSK chỉ ngừa được 50 % ca, nhờ cách chế tạo tinh khiết hơn.

Theo OMS, sự ra đời của 2 loại thuốc chủng này sẽ giúp giảm 600.000 trường hợp tử vong vì bệnh sốt rét.

- Thuốc giúp kìm hãm sự tiến triển của bệnh ALZHEIMER.

Năm 2023, FDA của Hoa Kỳ đã cho phép tạm thời và có giới hạn việc sử dụng thuốc Lacanomab, của hãng Eli Lilly, từ tháng 7, giúp làm chậm sự tiến triển của bệnh ALZHEIMER, (đây là thảm họa của nhân loại trong thế kỷ 21). Tác dụng của thuốc là tẩy các plaque sénile nằm trong não, nguyên do của bệnh. Xin chú ý, ở đây người ta không nói là thuốc chữa lành bệnh Alzheimer, vì không có thuốc nào có thể chữa khỏi bệnh này, mà chỉ nói là thuốc giúp thắng bớt sự tiến triển của bệnh mà thôi. Phản ứng phụ được ghi nhận cho tới nay là làm chảy máu não.

- Thuốc chủng ngừa bệnh viêm tiểu phế quản (Bronchiolite).

Cuối cùng, thuốc chủng ngừa bệnh VRS (virus respiratoire syncytial) đã ra đời năm 2023, nhờ sự hợp tác giữa nhóm labo Pháp SANOFI và ASTRA ZÉNÉCA (Anh & Thụy Điển). Là một loại kháng thể đơn dòng (anticorp monoclonal chống lại VRS), giúp giảm 75% nguy cơ bị nhiễm.

VRS thường gặp ở trẻ em, nhưng người trưởng thành cũng có thể bị nhiễm, virus tấn công phổi và đường hô hấp, các triệu chứng tương tự như bệnh cảm: nghẹt mũi, đau cổ họng, nhức đầu, phần lớn bệnh nhẹ, nhưng ở trẻ con và người già, và ở những người có bệnh nền, cần phải nhập viện để điều trị.

Theo giáo sư Alain Fisher trong bài viết: "Bệnh viêm tiểu phế quản, bước đầu của sự chấm dứt", đánh giá sự phát minh thuốc chủng này là một tiến bộ hết sức quan trọng

Với sự chấp nhận của MỸ và ÂU CHÂU, năm vừa qua, hãng bào chế GSK của Anh quốc, đã chũng ngừa cho người già, là nhóm có nhiều bệnh này

PFIZER, cũng đã phát triển 1 thuốc chũng cho người già và sản phụ để bảo vệ trẻ sơ sinh.

Các hãng bào chế khác cũng đã tham dự cuộc đua như: Janssen, Moderna.

Với sự hiện diện của các loại thuốc chũng chống VRS, chúng ta hi vọng các phòng khám nhi khoa sẽ không bị tràn ngập bệnh VRS vào mùa đông.

- Những phương pháp giản dị để làm giảm số tử vong sau sanh nở.

Chảy máu hậu sản là nguyên do chính gây tử vong ở các nước nghèo. Phương pháp giản dị để ngừa chết người là nhờ một nghiên cứu đại trà do quỹ nghiên cứu Bill & Mèlinda Gates tài trợ, kết quả được đăng trên tạp chí y học New England Journal of Medecine như sau:

Các giường mà sản phụ nằm được trải một tấm plastic có 1 túi ở đầu, túi này mục đích để đánh giá lượng máu chảy ra từ sản phụ sau sanh. Trong trường hợp máu mất nhiều, các phương pháp điều trị sau đây được áp dụng tức thì và cùng một lúc: xoa bóp tử cung, chích thuốc giúp làm co tử cung, truyền dịch và nếu cần truyền máu, kiểm soát xem có nhau sót trong tử cung, khâu vết rách đường sinh dục nếu có, phương pháp mới này giúp làm giảm tỉ lệ tử vong 60 % so với cách làm trong quá khứ.

- Áp dụng thông minh nhân tạo để tiên đoán ung thư tụy tạng.

Ung thư tụy tạng, mặc dù hiếm, là căn bệnh gây chết người vì khi phát hiện thường thì đã trễ (tqk: ai cũng nhớ trường hợp tỷ phú Steve Job, sáng lập hãng Apple, đã chết vì ung thư tụy tạng do khám phá khi đã muộn). Vì tụy tạng nằm sâu trong ổ bụng, lúc triệu chứng xuất hiện thì không còn thì giờ để điều trị

Xem xét bệnh sử của trên 6 triệu hồ sơ bệnh nhân, có 24,000 trường hợp ung thư tụy tạng, thông minh nhân tạo được huấn luyện để đưa ra một phát đồ điều trị nhằm định bệnh sớm.

Thông minh nhân tạo cho kết quả sau 2 phút, trong khi bác sĩ cần 2 giờ mới cho kết quả, TMNT đánh dấu những bệnh nhân có nguy cơ cao ung thư tụy tạng trong vòng 3 năm sắp tới.

Khảo cứu này được đăng trên tạp chí Nature medecine. Thông minh nhân tạo cho phép biết được các tiền căn của bệnh nhân như: tiểu đường loại 2, sạn túi mật, viêm tụy tạng là các yếu tố có liên hệ nhân quả với ung thư tụy tạng. Tuy đây là một test đầy hứa hẹn, nhưng nó cần phải trải qua các kiểm chứng khác trước khi được áp dụng rộng rãi.

- Những tiến bộ hướng về ghép cơ quan từ HEO.

Từ nhiều năm qua, thế giới phải đối mặt với sự thiếu hụt trầm trọng các cơ quan của người cho người cần được ghép. Riêng ở nước Pháp, trên 28,538

bệnh nhân cần cơ quan để được ghép vào năm 2022, nhưng chỉ có 5,415 người nhận được cơ quan để ghép.

Để có thể đáp ứng sự thiếu hụt này. Các khảo cứu gia phải dùng phương pháp ghép khác loài (Xénotransplantation). Ví dụ dùng cơ quan của loài khác loài người như heo, đã được sửa soạn bằng cách thay đổi di truyền cho đến khi phù hợp với loài người.

Có những trở ngại cần vượt qua để đi đến thành công: khi ghép cơ quan của heo lên người, cơ thể của người lập tức loại nó ra bằng hệ thống miễn nhiễm (nguyên tắc của ta-của-lạ). Trong lĩnh vực này, 2023 là năm mà thành quả đạt được cao nhất, với nhiều tiến bộ quan trọng. Nhóm của giáo sư

Pháp Alexandre Loupy chuyên gia về thận và viện ghép ở Paris (PITOR) cùng hợp tác với Viện Lagone Health của New York (USA) thành công trong việc làm sáng tỏ các cơ chế giải thích tại sao mảnh thận heo bị loại, Đây là thành tựu đầu tiên của y học và khoa học. Nó giúp xác định các giải pháp điều trị để ngừa sự loại bỏ mảnh ghép, cũng như cách thay đổi di truyền trên heo để giúp cơ thể con người chấp nhận cơ quan của heo ghép vào.

Ngay khi nhận được kết quả ghép của Pháp, các nhà khảo cứu của viện Lagone Health đã ghép cho 1 bệnh nhân bị liệt não, ngày 14 July 2022, 1 thận heo đã thay đổi di truyền, thận ghép tiếp tục hoạt động 32 ngày sau phẫu thuật.

Đây là một kỉ lục, kết quả này tốt hơn mong đợi.

Đến nay, tất cả đều tiến triển tốt đẹp, hi vọng trong tương lai có thể ghép thận heo cho người còn tỉnh táo.

Montréal 02/07/2024

Related Subject: [Liên quan giữa việc dùng đường hoá học* với bệnh nhồi máu cơ tim và đột quỵ](#)